

Editörlerden İlk Sayı Mektubu...

Türkiye’de Afrika’ya olan ilgi hızla artıyor ve bu sadece Türkiye’ye özgü bir durum değil. 21. yüzyılın başından beri Afrika uluslararası gündemin ilk sıralarında yer alıyor, çoğu ülke bu kıtayı ilişkilerini geliştirmeye çalışıyor. Oysa bundan yaklaşık on yıl önce Afrika büyük bir hayal kırıklığı ve karamsarlığın konusuydu. Yoksulluğa, yolsuzluğa, yalnızlığa, açlığa ve şiddete mahkûm bir kıta muamelesi görüyordu. 1960’larda bağımsızlıkla birlikte başlayan ulusal kalkınmacılık hayalleri 1970’lerin sonundan itibaren çökmüş, 1990’ların başında Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle yeşeren demokrasi umutları ise 21. yüzyıl başlamadan tükenmişti. Genel kanı, Afrika’nın, küresel ve liberal çağın dışında kalmış olduğu ve bu durumun kolay kolay değişmeyeceğiydi.

Ancak 21. yüzyılda uluslararası sistemde yaşanan gelişmelerle birlikte bu kanının yanlış olduğu ortaya çıktı. ABD hegemonyasının düşüşü bir hegemonya boşluğu yaratmaya başladı ve tüm hegemonya boşluklarında görüldüğü gibi, yükselen güçler ekonomik, siyasi ve diplomatik alanlarda giderek daha ihtiraslı hale geldiler, buna paralel olarak farklı coğrafyalara açılım yapmaya başladılar. Bu bağlamda, alternatif bir güç olarak yükselen Çin’in büyük bir hız ve hacimle Afrika’da varlık göstermesi dikkatleri Afrika’ya çevirdi. Kıta, yeni hegemonya mücadelesinin yaşandığı bölgelerin başında yer almaya başladı. Bugün sadece Çin değil, Hindistan, Brezilya ve Türkiye gibi çeşitli aktörler Afrika’da boy gösteriyorlar; Afrika pazarlarından, doğal kaynaklarından ve ucuz işgücünden mümkün oldukça fazla pay almak için mücadele ediyorlar. Farklı ülkeler, kaynakları ve güçleri yettiği ölçüde, ekonomik, diplomatik, kültürel ve askeri araçlarla Afrika’daki konumlarını korumaya ve geliştirmeye çalışıyorlar.

Türkiye’de açık bir şekilde gözlemlenen Afrika’ya ilgi artışını bu bağlamda değerlendirmek gerektiği kanısındayız. Ancak bu *ilgi artışı* bugüne kadar ciddi bir *bilgi artışı*’na dönüşmedi. Afrika ülkeleriyle son

yıllarda hızla gelişen ekonomik, siyasi, diplomatik ve kültürel ilişkilere rağmen, kıta hakkında çok az şey biliniyor. Afrika Türkiye için hâlâ bir muamma. Üzüntü ve şefkat duyguları doğuran, ama aynı zamanda gitmekten bile korkulan, bilinmezliklerle dolu karanlık bir kıta... “Bilinen bilgi” de sistematik ve tarihsel değil. Kıtanın çeşitli ülkelerinde bulunan Türk girişimci, öğretmen ve doktorların tecrübeleri ve bu tecrübeleri Afrika’ya yönelik Türk ilgisinin diğerkâmlığı üzerine yaptıkları vurguyla aktarımları, yerli bir “Türk oryantalizmi” ya da “Türk Afrikanizmi”nin doğduğunu düşündürüyor. Naif ve yardıma muhtaç Afrika’daki Batı mevcudiyetinin çıkarıcılığına karşı Müslüman Türklerin karşılıksız iyiliğini öne çıkaran bir “oryantalizm” söz konusu. Afrika üzerine gazete, dergi ve televizyonlarda çoğu zaman Batı bilgisinden aktarılarak yapılan jeo-politik ve jeo-stratejik analizler de doğaları gereği son derece yüzeysel olmaktadır.

Bütün bu tek taraflı perspektifler ve sistematik olmayan ilgi, Afrika üzerine kolektif bir sosyal bilim çabasının gerekli olduğunu gösteriyor. Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (AÇAUM) işte bu düşünce ve hedeflerle kuruldu. Aylık haber bültenleri ve belli aralıklarla düzenlenen sinema ve kitap günleriyle Afrika’ya olan kültürel ve politik ilgiyi artırmaya çalışan AÇAUM’un en önemli girişimi 2010 Baharı’nda Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde başlatılan Afrika Çalışmaları yüksek lisans programıdır. Bu disiplinler arası yüksek lisans programında, Afrika antropolojisi, tarihi, ekonomisi, coğrafyası, siyaseti ve hukuku üzerine dersler veriliyor. Orta vadeli gerçekçi amaç, yüksek lisans öğrencilerine Afrika üzerine genel bir formasyon vermektir. Tez yazma aşamasında çeşitli kurumlardan alacakları desteklerle Afrika’da saha çalışması yapabilmeleri bu formasyonu güçlendirecektir. Ayrıca söz konusu öğrencilerin bir kısmının ABD, Afrika ve Avrupa üniversitelerindeki Afrika Çalışmaları doktora programlarına dâhil olmalarını umuyoruz. Türkiye’de yeni başlayan Afrika çalışmalarını uzun vadede sağlamlaştıracak olanlar bu genç biliminsanı adaylarıdır. Sağlamlaşmadan, üretilen bilgiyi Türkiye’ye aktarmaktan ziyade üretim sürecinin kendisine katılmayı kastediyoruz.

Elinizde ilk sayısını tuttuğunuz *AFRİKA: Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi* Türkiye’de Afrika çalışmalarını teşvik etme ve ilerletme amacını taşıyan AÇAUM’un yeni bir faaliyetidir. Yılda iki kez yayımlanması planlanan derginin kapıları, Afrika üzerine sosyal bilimlerin alanının herhangi bir disiplininde çalışan bütün araştırmacılara açıktır. Tabii Afrika’dan bahsedilirken, aslında *Afrikalar* demek gerekir çünkü tek değil, *birçok Afrika* vardır. Yüzölçümü, ABD, Çin ve Avrupa’nın toplam

yüzölçümlerinden daha büyük olan bir kıtadan bahsediyoruz. Dolayısıyla, bu birçok Afrika'nın çeşitliliğini gösterecek, farklı bölgelere, ülkelere ve halklara ilişkin spesifik çalışmaların dergide yayımlanmasını umuyoruz. Genel geçer ve çoğu zaman yanlış bilgilere dayalı önyargılı düşünceler ve yorumların ötesine ancak bu yolla geçebileceğimizi düşünüyoruz.

Kıtada *birçok Afrika* bulunmakla birlikte, bir de *global Afrika* vardır. Bu kavram, Sahra-altı Afrika ve kıtanın dışında yaşayan/yaşamak zorunda kalan siyah diasporanın toplamını anlatır. Afrika diasporasının tarihi binlerce yıl öncesine gitmesine rağmen, sosyal bilimcilerin asıl ilgilendiği dönem 16. yüzyıl sonrasındır. Bir başka deyişle, modern dünya-sistemidir. Modern dünyanın bir bedeli varsa, bu bedeli en çok ödeyenlerin başında belki de siyah Afrikalılar gelmektedir. Derilerinin rengi, resmi, popüler ve kimi zaman da "bilimsel" olmuş evrensel ırkçılığın baş hedefidir. Aynı deri rengini paylaşan bu insanlar, gittikleri her ülkede o ülkenin en yoksulları ve en dışlananları arasındadırlar. Sahra-altı Afrika da dünyanın en fakir bölgesidir. Bu nedenlerle, modern-dünya sistemi çalışmak aynı zamanda global Afrika çalışmak anlamına gelmektedir.

Siyahların bütün dünyada yaşadığı bu ortak kader, global Afrika'da güçlü ve derin bir siyah bilinci, radikalizmi ve direniş kültürü yaratmıştır. Bu kültürün içinden çıkmış siyah düşünürler, Batı evrenselciliği ve aydınlanmasının meşruiyetini sarsmışlar; kıta Afrika, global Afrika ve genel olarak dünya düzeni üzerine farklı düşünme biçimleri önermişlerdir. Türkiye'de doğmakta olan Afrika çalışmalarının bu gelenekten öğreneceği çok şey vardır. Dergimizin ilk sayısında global Afrika'nın iki önemli düşünürü olan Frantz Fanon ve Walter Rodney hakkında yazıların yer alması tesadüf değildir. Bu düşünürler ve haklarındaki iki yazı, tekil Afrikalara hapsolmeden, global Afrika resmi üzerine düşünebilmek için bir çağrıdır aynı zamanda.

Türkiye'de Afrika çalışmaları kurmanın, ilgi azlığı ve maddi yetersizlikler gibi bilinen zorlukları var. Ama bu süreçte karşılaşılan en önemli eksiklik, Afrika çalışan akademisyen sayısının çok az olması. Bu durumun yol açtığı olumsuzlukların dergimize de yansıtacağını farkında olmakla birlikte, çıkaracağımız sayıları tematik olarak planlamaktan bizi şimdilik alıkoymuyor. Tematik sayıların, belli meseleler etrafında daha bütünsel analizler sunarak okurun merakını uyandıracağını umut ediyoruz. Bu bağlamda, dergimizin 2012 Mayıs'ında yayımlanacak ikinci sayısı 21. yüzyılda hızla değişen dünya-sitemi ve bu değişen dünyada Afrika'nın yeni yeriyle ilgili olacaktır. 2012 Ekimi'nde yayımlanacak üçüncü sayıda ise,

özellikle İstanbul'da toplanmış Afrika diasporasının yaşamı ve sorunlarına odaklanmayı planlıyoruz. Bu alanlarda çalışan araştırmacıların katkılarını bekliyoruz.

Elinizdeki ilk sayının ana teması siyah radikal düşüncesidir. Barış Ünlü'nün yazısı Frantz Fanon'un düşüncesi ve süregiden global etkisini incelerken, Jeffrey Howison'un makalesi Türkiye'de pek bilinmeyen, ama global Afrika'yı ve Pan-Afrikanist sosyal bilimleri 20. yüzyılda en çok etkilemiş tarihçilerden ve devrimcilerden biri olan Walter Rodney üzerinedir. Tema dışında ise, Ebru Çoban Öztürk'ün Ruanda Soykırımı üzerine olan yazısını yayımlıyoruz. Öztürk, 20. yüzyılın en vahşi olaylarından biri olan bu soykırımı Ruanda'nın özgül tarihi içinde değerlendiriyor.

Afrika çalışmaları, dünyanın neredeyse her yerinde belli ekonomik ve ulusal çıkarlara paralel olarak, onları desteklemek üzere gelişmiştir. Bu muhtemelen Türkiye'de de böyle olacaktır. AÇAUM faaliyetleri ve *AFRİKA* dergisi ise bu olası eğilime alternatif olacak farklı bir yol açmayı hedeflemektedir. Çeşitli zorluklarla dolu olan bu ikinci yolun Türkiye akademik yaşamında hakim olabilmesi için, Afrika'yı, Afrikaları ve global Afrika'yı önemseyen, bilen, çalışan, merak eden insanların yardım ve desteği bizler için çok önemli. *AFRİKA* dergisi bir kolektif çalışma çağrısıdır.